

Üsküdar'da Bir Hadîs Âlimi Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan'ın Hayatı
Eserleri Hadîs ve Sünnet'e Dâir Bazı Görüşleri (Erdoğan KÖYÜ)

Üsküdar'da Bir Hadîs Âlimi Prof. Dr. İsmail Lütü Çakan'ın Hayatı Eserleri Hadîs ve Sünnet'e Dâir Bazı Görüşleri

Dr. Öğr. Üyesi Erdoğan KÖYÜCÜ¹

Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi. ekoycu@bartin.edu.tr.

Özet

Tebliğimizin 1. Bölümünde İsmail Lütü Çakan'ın hayatı inceledik. Yazdığı kitap, makale ve bildiri ve Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedi I. cildinde yer alan maddelerinin isimlerini tespitini yaptık. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yönetmiş olduğu Yüksek Lisans ve Doktora tezlerinin tespitini yaptık.

Tebliğimizin 2. Bölümünde İsmail Lütü Çakan'ın neşretmiş olduğu Hadîsler ve Gerçekler 1,2,3 kitaplarından hareketle Hadîs ve Sünnet'e dâir bazı görüşlerini genel hatlarıyla ortaya koymaya çalıştık. Tespit ettiğimiz görüşlerinden hareketle onun temel felsefesinin sağlıklı bir Hadîs ve Sünnet bilincinin hem halk hem de akademiye oluşturmaya çalışmasıdır.

Hadîs İlimlerinin ülkemizde ivme kazanmasına katkı koyan İsmail Lütü Çakan'ın neşretmiş olduğu eserlerin hem onun Hadîs İlimlerine bir katkısı hem de Hadîs ve Sünnet Müdafası diye tavsif edebileceğimiz mücadelesini vurgulayarak tebliğimizi sonlandırdık.

Anahtar Kelimeler: Hadîs, Sünnet, Hadîs İlimleri, Hadîs Tarihi, Riyâzu's-Sâlihîn.

Abstract

In the first part of our paper, we examined the life of İsmail Lütü Çakan. His books, articles and papers and Religious Foundation of Turkey we have identified the names of the substances contained in the first volume Encyclopaedia of Islam. We have determined the master and doctoral theses he has conducted at Marmara University Institute of Social Sciences.

In the second part of our Communiqué, we tried to put forward some of the views of Hadiths and Sunnah based on the Hadiths and Facts 1,2,3 books published by İsmail Lütü Çakan. Based on the views we have identified, his basic philosophy is the formation of a healthy Hadith and Sunnah consciousness both in the people and in the Academia.

We ended our paper by emphasizing the contribution of the works of İsmail Lütü Çakan, who contributed to the acceleration of the Hadith Sciences in our country, both as a contribution to the Hadith Sciences and as a defense of Hadith and Sunnah.

Key Words: Hadith, Sunnah, Hadith Sciences, Hadith History, Riyaz as-Salihin.

1.Hayati

“1945 yılında Samsun ili Lâdik ilçesinde doğdu. 1966 yılında Kayseri İmam Hatip Lisesi'nden 1970 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun oldu. Diyanet İşleri Başkanlığında 1970 yılında Müftü Yardımcılığı 1971-1977 yılları arasında vaizlik yaptı. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nde asistan

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi. ekoycu@bartin.edu.tr.

iken² Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde³ *Hadislerde Görülen İhtilâflar ve Çözüm Yolları ve Muhtelifü'l-Hadis İlmi*⁴ teziyle doktor oldu. 1987 yılında doçent, 1993 yılında profesör ünvanını aldı. 1994-1997 yıllarında Marmara Üniversitesi İlahiyat Meslek Yüksek Okulunda müdürlük görevinde bulundu. Makaleleri, Kayseri Hâkimiyet, Haksess, Diyanet, Toprak, Tohum, İslam, Sebil Altınoluk, Nesil vb. dergilerde yayınlanmıştır.⁵ “İslam Medeniyeti dergisini çıkardı ve o derginin de baştan sona tüm redaksiyon işlerini İsmail Bey yüklenmişti. O dergi, bugün hâlâ aranan seviyede kaliteli bir dergiydi.”⁶

2009 yılında Hadis ve Siret'e Hizmet Onur Ödülüne layık görüldü.⁷ Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde *Hadis Usûlü*, *Hadis Tarihi* ve *Hadis Metinleri* dersleri veren Hadis İ'nde et-

² “Enstitüye hadis asistanı oldum. Çalışıyoruz. Fakülte de olundu. Yüksek Lisans Sınıfı açıldı. Karışık branşlardan. Ama hadisçiler de var işin içinde. Onlara ders vereceğiz. Ne vereceğiz? Hadis kitaplarını tanıtalım. Yaşar Hocayla oturduk. İyi de, nasıl tanıtacağız? Hadis kaynaklarını tanıtan Türkçe bir çalışma yoktu. Hoca'nın notları vardı, o notlarla başladık işe. Ama baktık ki, bu işin boyutu çok fazla. Ciddi çalışmış olmak gerekiyor. Bir sene Leknevi'nin *el-Ecvibetü'l-Fâdula* kitabından ikinci sualin cevabını okuttum. Hadis kaynaklarını tanıtan bir cevap bu... Ama baktım ki bu da yetmeyecek. Detaylı hazırlık lâzım. Bu kitapların içeriğini önce kendim için hazırlamam gerekiyordu. Başladım *Hadis Edebiyatı*'nı yazmaya. O zaman Yusuf Ziya Beyin'in tercüme ettiği Zübeyir Sıddıkî'nin *Hadis Edebiyatı Tarihi* de vardı. Onlardan da bakarak kendime göre bir içerik hazırladım. Notlar tutmaya, kitapları tanıtmaya başladım. Kitaplar hakkında yazılmış makale varsa, yayınlanmış eser varsa, onları görerek oralardan notlar çıkardım. Yoksa tanıtacağım kitabı kendim karıştırarak not hazırlamak suretiyle tasnif devri eserlerini, en azından kaynak eserleri tanıttım. Bir sene içinde tamamladım.” Şahyar, Ayşe Esra, *İsmail Lütfi Çakan ile Akademik Geçmişi Eserleri ve Hadis İlmine Dâir Düşünceleri Üzerine*, Hadis Tetkikleri Dergisi, 2014, c. XII, sy. 1, s. 134.

³ “O yıllarda doktora yapan diğer arkadaşlar gibi benim doktora macerası da Erzurum'da geçti. Bunu kimseye anlatamıyorsunuz. İstanbul'da asistansınız, ama Erzurum'da doktora yapıyorsunuz. Çünkü bizim enstitüde doktora yapılamıyordu. O günün şartlar öyleydi.” Şahyar, Ayşe Esra, *İsmail Lütfi Çakan ile Akademik Geçmişi Eserleri ve Hadis İlmine Dâir Düşünceleri Üzerine*, Hadis Tetkikleri Dergisi, 2014, c. XII, sy. 1, s. 133.

⁴ İsmail Lütfi Çakan, Ayşe Esra Şahyar'ın kendisiyle yaptığı röportajda bu tezin konu olarak nasıl belirlendiğine dair hatırasını zikredelim: “Daha önceden okumuş olduğum İbn Kuteybe'nin Te'vilü muhtelifü'l-hadis adlı kitabı bayağı işime yaradı. O günlerde Kocamustafapaşa'da oturuyordum, evi henüz Anadolu yakasına nakledememiştik. Haseki'de okurken oradan ev tutmuştuk. Bir gün Sirkeci'den Kocamustafapaşa otobüsüne bindim. O zaman belediye otobüsleri akşam saatleri oraya bir buçuk saatte gidiyordu. Oturdum. Başladım doktoranın planını yapmaya. Şuradan şöyle başlanır, birinci bölüm, ikinci bölüm. Tabii otobüs kalabalık, bir şey yazmak imkânı yok. İndim, eve gittim, doğrudan masanın başına geçtim. Otobüste düşündüğüm planı yazdım. Ertesi günü hocaya fakülteye getirdim. Salih Tuğ Bey aldı, baktı, baktı: “Sen maşallah bu konunun üzerinde epeyce çalışmışsın, bu olur. Değişecek şeyler tabii çıkacaktır, fakat şu planla bu çalışma yapılır” dedi. Uygun olduğuna dair imzaladı. Böylece çalışmaya başlamış olduk, dört sene kadar doktora çalıştık. Muhtelifü'l-Hadis meğer çok zor bir konuymuş. Tabii işin içine girdikten sonra anladık...” Şahyar, Ayşe Esra, *İsmail Lütfi Çakan ile Akademik Geçmişi Eserleri ve Hadis İlmine Dâir Düşünceleri Üzerine*, Hadis Tetkikleri Dergisi, c. XII, sy. 1, s. 131.

⁵ <https://www.biyografya.com/biyografi/10641>.

⁶ <http://www.sonpeygamber.info/arkadaslari-ve-ogrencileri-ismail-lutfi-cakan-i-anlatiyor>.Erişim Tarihi:18. 12.219.

⁷ “Gerek eserleriyle bu sahadaki çalışmalara yön vermiş ve gerekse de hayatını bu alanlardaki çalışmalara adanmış mümtaz şahsiyetlere vefâ borcunu ödemek amacıyla Sonpeygamber.info'nun her yıl düzenli olarak takdim etmeyi hedeflediği Hadis ve Siret'e Hizmet Onur Ödülü bu yıl okurlarımızın büyük bir çoğunluğunun tercihi doğrultusunda Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan'a layık görüldü. İsmail Lütfi Çakan'a ödülü ise 11 Nisan akşamı Bağlarbaşı Kültür Merkezinde düzenlenen Hadis ve Siret Araştırmaları Ödül Töreninde Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

Tirmizî'nin (ö. 279/892) *Sünen*'inden *Kitâbu'l-Îmân*'ını ve *Hadis II*'de *Kitâbu'l-Edeb*'ini ve *Hadis III*'te de el-Buhârî'nin (ö. 256/870) *Kitâbu'l-İ'tisâm ve 's-Sunne* bölümlerini okutmuştur.⁸

2.Eserleri

İsmail Lütfi Çakan'ın “Eserleri bugün bizim gençliğimize ışık tutmaktadır. Gösterdiği azmi, bitip tükenmeyen enerjisi ve en önemlisi bitmeyen heyecanı, bizim gençliğimizin bugün ihtiyacı olan şeydir. İsmail Bey'in o heyecanı hiç tükenmedi, artarak devam etti. Bugün de Türkiye'nin neresinden davet gelirse gelsin ilmî toplantılara, özellikle de Hz. Peygamber'le ilgili toplantılara mutlaka katılmaya çalışır.”⁹

İsmail Lütfi Çakan, eserlerindeki temel hedefini şöyle izah etmiştir: “Şimdi, prensip olarak şunu söyleyeyim: Benim bütün kitap çalışmalarında, makaleleri de bunun içine koyabilirsin, hedef kitlem İmam Hatip neslidir. Ben kendi neslimin karşılamaya çalışarak neslimin ihtiyaçlarını da karşılayabilirim kanaatine vardım. Ne yazdıysam, hangi konuda kitap yazdıysam, o aslında benim o konudaki öğrenme ihtiyacımı karşılamak üzere yazılmıştır. Benimle beraber, benim pozisyonumda olanlar da yararlanmışlardır. Nesli yetiştirme: Benim düşüncem bu!”¹⁰

İsmail Lütfi Çakan'ın yazmış olduğu kitap, tercüme, yayınlanmış makale ve bildirimleri yanında bir çocuk kitabı ve bir de piyesi vardır. Bunlardan tespit edebildiklerimizi zikredeceğiz.

2.1.Kitapları

1.*Dîni Hitâbet Çeşitleri İlkeleri Örnekleri*¹¹

2.*İslam Toplumuna Doğru*¹²

3.*Hicri 15. Asra Girerken Müslümanca Yaşamak*¹³

4.*1876-1976 Arası Türkiye'de Hadis Çalışmaları Bibliyografyası*¹⁴

Prof. Dr. Raşit Küçük tarafından takdim edildi. Halka yönelik yaptığı çalışmalarının yanında akademik Literatüre de hayli zengin ve özgün katkılarda bulunan Prof. Çakan, şimdiye dek alana hizmet eden birçok öğrenci de yetiştirdi. Kalem aldığı çok sayıda eserle kendine has bir kütüphane oluşturdu. Özellikle Hadis Usûlü ve Hadis Edebiyatı adlı eserleri araştırmacıların başucu kitapları haline geldi kısa zamanda. İsmail Lütfi Çakan halka yönelik kaleme aldığı çok sayıda eseriyle de Hz. Peygamber'i kitlelere tanıtmaya büyük hizmetlere imza attı. Ayrıca uzun zamandan beri düzenli olarak Göztepe Gözcübaba Camii'nde sürdürdüğü dersleriyle yediden yetmişe birçok kimseyi Hz. Peygamber'in yaşayan mirası olan hadislerle buluşturdu ve buluşturmaya devam ediyor.” <http://www.sonpeygamber.info/hadis-ve-sirete-hizmet-onur-odulu-prof-dr-ismail-lutfi-cakan-in> Erişim Tarihi: 08.12.2019. <http://www.sonpeygamber.info/hadis-ve-siret-arastirmalari-odulleri>.18.12. 2019.

⁸ <https://www.siyertv.com/musulman-kimligi-ismail-lutfi-cakan>. Erişim Tarihi:18.12.219.

⁹ <http://www.sonpeygamber.info/arkadaslari-ve-ogrencileri-ismail-lutfi-cakan-i-anlatiyor> Erişim Tarihi:18.12.219.

¹⁰ Şahyar, Ayşe Esra, *İsmail Lütfi Çakan ile Akademik Geçmiş Eserleri ve Hadis İlmine Dâir Düşünceleri Üzerine*, Hadis Tetkikleri Dergisi, c. XII, sy. 1, s. 133-134.

¹¹ Kuşak Yay., İstanbul, 1975. Diğer Baskıları: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı (İFAV), İstanbul, 1988. İstanbul, 2003.

¹² Şamil Yay., İstanbul, 1976.

¹³ Şamil Yay., İstanbul, 1979.

¹⁴ Dilek Matbaası, İstanbul, 1980. “1876'dan 1976'ya bir asırlık dönemde *Hadis Kitapları Bibliyografyası*'nı tespit ettim. Önce makaleleri de alayım dedim, baktım ki içinden çıkılacak gibi değil. Bir yıl, tam bir yıl bütün İstanbul kütüphanelerini gezip fişlerini tarayarak 1876'dan 1976'ya Hadis'le ilgili neler yazılmış, kütüphane kayıtlarına neler girmiş, bunları tespitte çalıştım. Ne yazık ki Cumhuriyet döneminin yapıp ettiklerini o çalışma esnasında da çok açık ve

5. *Olay ve Ölçü Olarak Hicret*¹⁵

6. *Hakkı Tavsiye Metot ve Vâsıtaları*¹⁶

7. *Kur'ân-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tevhîd Mücâdelesini*¹⁷

8. *Resûlullah'ın Ev Sahibi İstanbul'un Aziz Misâfiri Eyüp Sultan Hazretlerinden Kırk Hadis*¹⁸

9. *İyi Müslüman*¹⁹

10. *Müslümanca Yaşamak*²⁰

11. *Hadis Edebiyatı Çeşitleri Özellikleri Faydalanma Usûlleri*²¹

12. *Ana Hatlarıyla Hadis*²²

net gördüm. Cumhuriyet dönemine kadar gene şu veya bu ölçüde bir şeyler vardı. Ama Cumhuriyetin 1950'ye kadar olan döneminde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınlattığı *Tecrid-i Sarîh Tercümesi* ve bir de *Riyazü's-Sâlihîn Tercümesi* var. Bunun dışında hadis ile ilgili ciddi hiçbir çalışma yapılmamış. 1950'den sonra üniversitelerde akademik çalışmalar başlıyor. Fuat Sezgin'in *Buhârî'nin Kaynakları* çalışması gibi. İlahiyat fakültesi ve enstitüler devreye girince çalışma başlıyor. Ancak yine de tercüme ağırlıklı çalışmalar gözüktüyor. Ali Özek Bey'in *Hadis Ricâli*, Yusuf Ziya Kavakçı'nın tercüme ettiği *Hadis Edebiyatı Tarihi* gibi. Hatta bazı hocalarımızın hazırladığı *Hadis Usulü* kitaplarının bile Arapça bazı kitaplardan büyük ölçüde tercüme olduğu ortada. 60'lı yıllardan sonra sayısal açıdan gözle görülebilen çalışmalar ortaya çıkmaya başlıyor. Bu sadece sayısal açıdan bir artış değildir. İlmî manada, akademik mahfillerde bir danışmanın nezaretinde yapılmış belli konulara, özellikle de Hadis'in çok değişik alanlarına yönelik daha spesifik, yoğunlaşmış ve ilmî yaklaşımlara veya anlatımlara daha yakın kabul edilebilir çalışmalar giderek bizim müesseselerimiz etrafında bir yoğunluk kazanmış ve bu böyle gidiyor. Bu bana göre güzel bir akıştır. Çünkü belli kaynaklarla irtibatı kesilmiş bir neslin yapması gereken şey başlangıçta ana hatlarıyla, ana çerçevelerini çizerek belli ilim dallarını tekrar gün yüzüne çıkarmak, ondan sonra da o ilim dallarındaki detaylı çalışmalara girmek olmalıdır. Türkiye'de bugün belki çok müdür bir fikrin yönlendirmesi yok ama tabii akışın, bilimsel hayatın yönlendirmesiyle, biraz da dış kaynakların bizi zorlamasıyla giderek artan bir kalite yakalama süreci var." Şahyar, Ayşe Esra, *İsmail Lütfi Çakan ile Akademik Geçmiş Eserleri ve Hadis İlmine Dâir Düşünceleri Üzerine*, Hadis Tetkikleri Dergisi, c. XII, sy. 1, s. 144.

¹⁵ Büşra Yay., İstanbul, 1992. İstanbul, 2004.

¹⁶ Hakses Yay., 1971. Diğer Baskıları: Büşra Yay., 1992, İstanbul, 2006.

¹⁷ Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974. Diğer Baskıları: Altınoluk Yay., İstanbul, 1975; İstanbul, 1985.

¹⁸ Marifet Yay., İstanbul, 1982.

¹⁹ Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) Yay., Ankara, 1983. Diğer Baskısı: İstanbul, 2006.

²⁰ Nesil Yay., İstanbul, 1988. Diğer Baskısı: İstanbul, 2004.

²¹ İFAV Yay., 1989. Diğer Baskısı: İstanbul, 2003. "İlahiyat Fakültelerinin adedi de artınca şu anda bakıyorum, bayağı okunuyor. Meselâ Hadis Edebiyatı kitabı da bu son zamanlarda bayağı iyi gidiyor. Hadis Edebiyatı ancak yüksek lisansta okunuyordu. Şimdi Hadis Kaynakları dersinde okutuluyormuş." Şahyar, Ayşe Esra, İsmail Lütfi Çakan ile Akademik Geçmiş Eserleri ve Hadis İlmine Dâir Düşünceleri Üzerine, Hadis Tetkikleri Dergisi, c. XII, sy. 1, s. 133.

²² Ensar Neş. 1983. Diğer Baskısı: Ensar Neş., 1990. "Ana Hatlarıyla Hadis'in ilk baskısıyla son baskıları arasında muhteva değişikliği vardır. Fakat okuyan herkes anlaşılır bir kitaba denk geldiğini söyledi. Aynen senin söylediğin gibi... Demek ki oluyormuş dediler. Ensar Vakfı'nın Ana Hatlarıyla serisinden 10-12 tane kitap yayınlandı. Biz bıraktık bir ara, ondan sonra biraz daha serbest davrandı arkadaşlar, ama o seri tamamlandı. Tâli branşlar konusunu biraz plansız

13. *Hadislerle Gerçekler (40 Hadis) I*²³
14. *Hatib Bağdâdi'ye Göre Hadis Öğrenimi*²⁴
15. *Hadislerle Gerçekler-2*²⁵
16. *Sıra Bizde*²⁶
17. *Hadislerle Gerçekler-3*²⁷
18. *Hizmette Aşk ve Şevk*²⁸
19. *Anahatlarıyla Hadis Bilgisi Tarihi Dindeki Yeri*²⁹
20. *Hadislerde Görülen İhtilâflar ve Çözüm Yolları*³⁰
21. *Siyasetli Muhammed*³¹
22. *Buhâri'nin Kitâb ve Sünnet'e Bağlılık Bölümü Çerçevesinde Müslüman Kimliği*³²
23. *Hadis Nasıl Okunur Okutulur?*³³
24. *Sırât-ı Müstakîm ve Yolcuları*³⁴
25. *Sahâbe Kıvâmı Müslümanlığımızın Aynası*³⁵
26. *Örnek Kul Son Resûl*³⁶
27. *Ashâbının Dilinden Peygamberimiz*³⁷
28. *Âkifçe Tespitler Değerlendirmeler*³⁸

olarak çıkarıyorlar. Temel Kültür Dizisi'ni ben bütün arkadaşlara, öğrencilerime tavsiye ediyorum. Ben Ana Hatlarıyla Hadis'i kendim aynı zamanda lise çıkışlı olarak fakülteye gelen öğrencilere de Hadis Usulü yerine okuttum. Benim kendi deneyimimden de geçti." Şahyar, Ayşe Esra, *İsmail Lütfi Çakan ile Akademik Geçmiş Eserleri ve Hadis İlimine Dâir Düşünceleri Üzerine*, Hadis Tetkikleri Dergisi, c. XII, sy. 1, s. 137.

²³ Erkam Yay., İstanbul, İstanbul, 1990.

²⁴ Erkam Yay., İstanbul, 1991.

²⁵ Erkam Yay., İstanbul, 1993.

²⁶ Ensar Neş., İstanbul, 1995.

²⁷ Erkam Yay., İstanbul, 1996.

²⁸ İstanbul, 1998.

²⁹ Ensâr Neş. İstanbul, 1999.

³⁰ İFAV Yay., İstanbul, 1982, Diğer Baskısı: İstanbul, 2000.

³¹ Erkam Yay., İstanbul, 2002.

³² Nesil Yay., İstanbul, 2003.

³³ Erkam Yay., İstanbul, 2003.

³⁴ İFAV Yay., İstanbul, 2005.

³⁵ Erkam Yay., İstanbul, 2005.

³⁶ Ensar Neş., İstanbul, 2006.

³⁷ Büşra Yay., İstanbul, 2006.

³⁸ İFAV Yay., İstanbul, 2006.

29. *Hadis Usûlü*³⁹

30. *Hurâfeler ve Bâtıl İnanışlar*⁴⁰

31. *Müslüman Kimliği*⁴¹

32. *Seçme Hadisler 33 Hadis 33 Yorum*⁴²

33. *İslâmî Yapılanmada Sîret ve Sünnet*⁴³

34. *Son İnci*⁴⁴

35. *Hadislerle Gerçekler-İslâm Öncelikli Bir Hayat İçin*⁴⁵

36. *Ümmet Risâlesi*⁴⁶

37. *Hadis-Sünnet Üzerine Tartışmalar ve Değerlendirmeler*⁴⁷

38. *Suffa Meclisleri Hadis Dersleri*⁴⁸

2.2. Tercümelere

*Riyâzu's-Sâlihîn- Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*⁴⁹

2.3. Makaleleri

1. *1920'den 1965'e Kadar Hükümet Programları ve Din Eğitimi*⁵⁰

2. *Hakkı Tavsiye Metot ve Vasıtaları (1)*⁵¹

³⁹ İstanbul, 2006. Diğer Baskısı: İFAV Yay., İstanbul, 2017. “*Hadis Usûlü*’nü yazarken de benim temel düşüncem şuydu: Bir İlahiyat öğrencisinin bir *Hadis* kitabını önüne açtığı zaman, görmesi gereken incelikleri fark edebileceği pratik bir ders kitabı olsun. Bilgi yığı değil, temel bilgi ve örnekler olsun. Ayrıca günün birinde bir açık öğretim İlahiyat Fakültesi açılır ve bu dersler de televizyondan verilmeye başlanırsa, örnekleriyle ve şekilleriyle *Hadis Usûlü* çizimli olarak ekrandan yansıtılıp anlatılabilir. Usûl konuları örneklemelerle, çizimlerle daha rahat akıllarda kalıyor. Görselleşince netleşiyor. *Hadis Usûlü* ekrana çıkamadı ama konuya ait ihtiyacı karşıladı. 40. baskısı çıkmak üzere.” Şahyar, Ayşe Esra, *İsmail Lütfi Çakan ile Akademik Geçmiş Eserleri ve Hadis İlimine Dâir Düşünceleri Üzerine*, Hadis Tetkikleri Dergisi, c. XII, sy. 1, s. 137.

⁴⁰ İstanbul, 2007. Diğer Baskısı: İFAV Yay., İstanbul, 2016.

⁴¹ İstanbul, 2007.

⁴² İFAV Yay., İstanbul, 2008. Diğer Baskıları: İFAV Yay., İstanbul, 2010, İFAV Yay., İstanbul, 2012.

⁴³ İFAV Yay., İstanbul, 2010.

⁴⁴ İFAV Yay., İstanbul, 2014. Semerkand Radyo-TV’de 30 defa *Son İnci* dersleri yapmıştır. Bunlardan Bazıları: <https://www.youtube.com/watch?v=KRReIKaZBpU> <https://www.youtube.com/watch?v=qvQ8Xf8oA7A> <https://www.youtube.com/watch?v=UGSvMDyFMi0> <https://www.youtube.com/watch?v=IULBJVzpibY>.

⁴⁵ İFAV Yay., İstanbul, 2015.

⁴⁶ İFAV Yay., İstanbul, 2016.

⁴⁷ İFAV Yay., İstanbul, 2017.

⁴⁸ Siyer Yay., İstanbul, 2017.

⁴⁹ (M. Yaşar Kandemir ve Raşit Küçük ile birlikte), Ensar Neş., İstanbul, 1996. Diğer Baskısı: Erkam Yay., İstanbul, 2011.

⁵⁰ İslâm Medeniyeti, 1968, c. II, sy. 16, s. 2-7.

⁵¹ İslâm Medeniyeti, 1969, c. II, sy. 21, s. 10-14.

3. *Yeniden İmana Doğru*⁵²
 4. *1928-1969 Arası Ramazan ve Oruç Konusunda Yazılmış Müstakil Eserler Bibliyografyası*⁵³
 5. *Kâ'be Yolcularına*⁵⁴
 6. *İlerleme ve Yükselme*⁵⁵
 7. *İslâm'da Dünya - Âhiret Dengesi*⁵⁶
 8. *Dünya Hayatına Karşı Müslümanların Tutumları*⁵⁷
 9. *Müslümanların Gayesi Hayatı Hakka Uydurmak*⁵⁸
 10. *1928 -1978 Arası Yeni Harflerle Yayınlanmış Ramazan ve Oruç'la İlgili Eserler*⁵⁹
 11. *Hicret Kriteri*⁶⁰
 12. *Hitâbet ve İrşâd Açısından Kur'ân-ı Kerîm'de Söz Çeşitleri*⁶¹
 13. *Hadis Edebiyatı'nda İmanla İlgili Bölümlerin Muhtevâ Değerlendirmesi*⁶²
 14. *Tebliğ Diplomasisi*⁶³
 15. *Din Hizmetinde Hadis Kaynaklarından Yararlanma*⁶⁴
 16. *Prof. Dr. İbrahim Canan Anısına Hizmet Adamı*⁶⁵
 17. *Müezzinlik*⁶⁶
 18. *Din Hizmetinde Örnek Şahsiyet Mehmet Âkif*⁶⁷
- 2.4. Bildirileri**

⁵² Diyanet İlmî Dergi, 1970, c. IX, sy. 94-95, s. 104-106.

⁵³ Diyanet İlmî Dergi, 1970, c. IX, sy. 100-101, s. 346-348.

⁵⁴ Diyanet İlmî Dergi, 1970, c. IX, sy. 102-103, s. 420-422.

⁵⁵ Diyanet İlmî Dergi, 1973, c. XII, sy. 3, s. 149-155.

⁵⁶ Diyanet İlmî Dergi, 1974, c. XIII, sy. 5, s. 275-288.

⁵⁷ Diyanet İlmî Dergi 1975, c. XIV, sy. 1, s. 5-20.

⁵⁸ Diyanet İlmî Dergi, 1975, c. XIV, sy. 3, s. 140-155.

⁵⁹ İslâm Medeniyeti, 1980, c. IV, sy. 4, s. 109-112.

⁶⁰ İslâm Medeniyeti, 1981, c. V, sy. 2, s. 3-15.

⁶¹ Din Öğretimi Dergisi, 1988, sy. 15, s. 50-54.

⁶² Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1987-1988, sy. 5-6, s. 255-276.

⁶³ İslâm Medeniyeti, 1982, c. V, sy. 3, s. 3-6.

⁶⁴ Diyanet İlmî Dergi, 2006, c. XLII, sy. 4, s. 27-42.

⁶⁵ Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2009, sy. 32, s. 171-176.

⁶⁶ Din ve Hayat İstanbul Müftülüğü Dergisi, 2009, sy. 3, s. 42-43.

⁶⁷ Vefatının 75. Yılı Anısına Mehmet Akif Ersoy, 2013, s. 97-111.

1. *Din Bilimleri Araştırmalarında Üslûb*⁶⁸
2. *Fetih Hadîsi ve Akşemseddin'in Fetihteki Yeri*⁶⁹
3. *İslâmî Yapılanmada Sünnet*⁷⁰
4. *Din Hizmetleri Din Eğitimi ve Din Bilimleri Araştırmalarının Koordinesi*⁷¹
5. *Hitâbet ve İrşâd Açısından Kur'ân-ı Kerim'de Söz Çeşitleri*⁷²
6. *Hadîs Kaynaklarında Ebû Eyyüb Hâlid b. Zeyd el-Ensârî (Eyüp Sultan Hz.)*⁷³
7. *Bireysel ve Toplumsal Gelişmede Sünnetin Yeri ve Sahih-i Buhârî*⁷⁴
8. *Peygamberlerin Bazı Ortak Nitelikleri ve Hz. Peygamber'in Ümmeti Üzerindeki Hakları*⁷⁵
9. *Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Peygamber ve Hz. Peygamber'e Yönelik Farklı Yaklaşımlar*⁷⁶
10. *Vaazlara Başlama Bitirme Usûlleri ve Duâları*⁷⁷
11. *Din Hizmetinde Örnek Şahsiyet Mehmet Akif*⁷⁸
12. *İslâmî Yapılanmada Model ve Metodoloji Olarak Sünnet*⁷⁹
13. *İrşat Hizmeti Açısından Vâizlik Üzerine Bazı Düşünceler*⁸⁰
14. *Bir Medeniyet Projesi ve Dünya Görüşü Olarak İslâm'ın Çocuğa Bakışı*⁸¹

2.5. Danışmanlığında Hazırlanan Tezler

2.5.1. Yüksek Lisans Tezleri

⁶⁸ *Günümüz Din Bilimleri Araştırmaları ve Problemleri Sempozyumu*, (Samsun, 27-30 Haziran 1989), 1989, s. 425-428.

⁶⁹ *Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri*, Akşemseddin Vakfı Yay., Ankara, 1990, s. 153-163.

⁷⁰ *Hadîsin Dünü-Bugünü ve Geleceği Sempozyumu* (14-15 Ekim 1993), Samsun, 1993, s. 1-11.

⁷¹ *I. Din Şûrası Tebliğ ve Müzâkereleri* (1-5 Kasım 1993), DİB Yay., 1995, c. II, s. 46-51.

⁷² *I. Din Şûrası Tebliğ ve Müzâkereleri*, c. I, s. 249-256.

⁷³ *I. Eyüp Sultan Sempozyumu Tebliğleri*, Eyüp Belediyesi, İstanbul, 1997, s. 11-18.

⁷⁴ *Sünnetin Bireysel ve Toplumsal Değişimdeki Rolü Sempozyumu*, 11-12 Mayıs 2007, Konevi Kültür Merkezi, Konya, 2008, s. 41-47.

⁷⁵ *Câhiliye Toplumundan Günümüze Hz. Muhammed (Sempozyum Tebliğ ve Müzâkereleri)*, 13-15 Nisan 2007, Konya, 2007, s. 17-38.

⁷⁶ *Samsun'da Kur'ân Günleri XI. Kur'ân Sempozyumu Kur'ân ve Risâlet*, (25-26 Ekim 2008) Samsun, 2009, s. 29-54.

⁷⁷ *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu* (17-18 Aralık 2011), DİB Yay., 2013, c. I, s. 147-153.

⁷⁸ *Mehmet Akif Özel Sayısı*, Diyanet İlmi Dergi, 2011, c. XLVII, sy. 4, s. 69-82.

⁷⁹ *Sünnetin Dindeki Yeri*, 1995, s. 241-254.

⁸⁰ *Vaaz ve Vaizlik Sempozyumu*, c. I, s. 39-48.

⁸¹ *Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesi Çocuk Sorunları ve İslâm Sempozyumu*, 30 Eylül-2 Ekim 2005, Rize, 2010, s. 25-32.

İsmail Lütfi Çakan'ın danışmanlığında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan 34 tez ve yazarları

1. Süleyman Sayar, *Kur'ân'a göre Yahûdiler ve Dinlerine Karşı Tavırları*, 1985.
2. Ahmet Güç, *Üç Büyük Dinde Kurban*, 1985.
3. Emin Aşıkkutlu, *Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi'ndeki Hadis Usulü İle İlgili Yazmaların Tavsif ve Tanıtımı*, 1985.
4. Sabahattin Yıldırım, *Ebû'l-Abbâs es-Serrâc ve "Beytûte" Diye Meşhûr Hadis Cüzü*, 1987.
5. Necdet Arman, *Ebu Bekr el-Mervezî ve "Kitabu'l-Cum'a ve Fadlihâ" İsimli Hadis Cüz'ü*, 1988.
6. Necati Umman, *Hadislerde Rüyâ Ta'biri*, 1988.
7. Mahmut Kavaklıoğlu, *es-Suyûti'nin "el-Behcetü's-Seniyye fi'l-Esmâi'n-Nebeviyye" adlı eseri*, 1989.
8. Mustafa Ertürk, *el-Hasen b. Süfyân ve "Kitâbu'l-Erbâin" Adlı Hadis Cüz'ü*, 1989.
9. Aynur Uraler, *Ümmü Habîbe'nin Rivayetleri*, 1990.
10. Casim Avcı, *Gülsûm b. Muhammed ve Sahife'si*, 1990.
11. Şahabeddin Şengüler, *Sünnet'te Ad Koyma*, 1991.
12. Seyit Avcı, *Sahâbe Devrinde Peygamber Sevgisi*, 1992.
13. Adem Yerinde, *Hz. Peygamber'in En Üstün Diye Niteledikleri*, 1992.
14. Ömer Boynukalın, *Hâfız Abdülğani el-Ezdi'nin "el-Gavâmiz ve'l-Mubhemât" Adlı Eseri*, 1991.
15. Sadettin Ekinci, *İbrâhîm b. Sa'd ve Hadis Cüz'ü*, 1996.
16. Abdullah Önal, *İstiâze Hadisleri*, 1996.
17. İsmail Babacan, *Ebu Bürde Büreyd b. Abdillâh ve Hadis Cüz'ü*, 1988.
18. Ayşe Esra Ağırakça, *Hadislerde Yemin Lafızları*, 1998.
19. Abdullah Açık, *Buhârî'nin Hadisleri Değerlendirme Metodu Açısından Uraniler Hadisi*, 2001.
20. Elif Eryarsoy, *Hz. Peygamber'in Azadlıları ve Rivayetleri*, 2002.
21. Ebru Coşkun, *İstanbul'da Hadis-Sünnet Kültürü Araştırmaları (Eyüp İlçesi Örneği)*, 2002.
22. Muhammed Masum Şenburç, *Osmanlı müelliflerinden Yûsuf Zâhir Efendi ve Usûl-i Hadis'e dâir eseri*, 2004.
23. Erkan Aydın, *Sünnette Ticâret-Tebliğ İlişkisi*, 2005.
24. Rufat Sirinov, *Âzerî Muhaddis el-Berdîci'nin Hayatı ve Eserleri*, 2005.
25. Mesut Çakır, *Fezâilü'l-Kur'ân Hadisleri Çerçevesinde Kur'ân'ın Ezberlenmesi İle İlgili Rivayetlerin Tahrîc ve Değerlendirmesi*, 2007.
26. İrfan Açık, *Hasbîlik ile İlgili Rivayetler (Sahîh-i Buhârî Özelinde)*, 2008.
27. Dilek Çalışkan, *Buhârî'nin Sahîh'i Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Tercihleri İle İlgili Rivayetler ve Değerlendirme*, 2008.

28. Abdulkerim Ersan, *Bireysel ve Toplumsal Sorumluluk Açısından "Hepiniz Çobansınız" Hadîsi (Tahrîc ve Değerlendirme)*, 2008.

29. Zehra Ülgür, *Kadınların Eğitim-Öğretimi Açısından Hz. Peygamber'in Hanımlara Özel Ders Vermesi ile İlgili Rivayetin Tahrîc ve Tahlîli*, 2010.

30. Gülşen Soyca, *İlim-Toplum İlişkisi Açısından "İlmin Ortadan Kaldırılması" Hadîsi (Tahrîc ve Değerlendirme)*, 2011.

31. Zeyneb Köroğlu, *H. Peygamber'in Tehditleri (et-Terğîb ve 't-Terhîb Özelinde)*, 2011.

32. Fatma Akbulut, *Hadîs İlminin Gelişimi Açısından Veda Hutbesi'nde Yer Alan "Rubbe Mübellağ" Rivâyetinin Tahrîc Tahkîk ve Değerlendirilmesi (Kütüb-i Tis'a Çerçevesinde)*, 2012.

33. Nagihan Yanar İbnu's-Salâh'ın Sahîh Hadîs ile İlgili Görüşlerine Yöneltilen Tenkitler İrâkî ve İbn Hacer Özelinde, 2013.

34. Mehmet Özşenel, *Pakistan'da Hadîs Çalışmaları*, 2014.

2.5.2. Doktora

İsmail Lütfi Çakan'ın danışmanlığında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan 19 tez ve yazarı

1. Recep Cici, *Serahsî Gazzâli ve İbnü'l-Hümâm'a Göre Emir-Nehiy Tahlîli*, 1985.

2. Nebi Bozkurt, *Sünnet Verilerine Göre Hz. Peygamber Devrinde Hicâz Folkloru Mesken*, 1991.

3. Ahmet Tobay, *Yusuf Efendizâde Abdullah Hilmi ve Hadîs Şerhçiliğindeki Yeri*, 1991.

4. Ali Akyüz, *Saîd b. Mansûr'un Musannef'inin Yeniden İnşası*, 1992.

5. Selahattin Yıldırım, *Osmanlı Dönemi Anadolu Muhaddisleri (H. VII-LX asır)*, 1994.

6. Ahmet Yücel, *Hadîs İstîlâhlarının Doğuşu ve Gelişimi (Hicri İlk III Asır)*, 1994.

7. Mahmut Kavaklıoğlu, *Sünnet'te İtidal*, 1995.

8. Mustafa Ertürk, *Metin Tenkidi Prensipleri Açısından Sâhîh-i Buhârî'deki Bazı Fiten Hadîslerinin Değerlendirilmesi*, 1995.

9. Cemal Ağırman, *Sünnette İtaat*, 1995.

10. Aynur Uraler, *Sahâbe Uygulaması Olarak Sünnete Bağlılık*, 1998.

11. Erdiç Ahatlı, *Muhaddislere Göre Peygamberlik Delilleri*, 1999.

12. Abdullah Hikmet Atan, *Mana ile Hadîs Rivâyeti*, 1999.

13. Mehmet Özşenel, *Sünnet ve Hadîsi Değerlendirme ve Anlamada Ehl-i Rey Ehl-i Hadîs Yaklaşımları ve İmâm Şeybânî*, 1999.⁸²

14. Özcan Hıdır, *İsrâîliyyât-Hadîs İlişkisi (Hadîs-Yahûdî Kültürü Tartışmaları)*, 2000.

15. Atullah Şahyar, *İbn Ebî Şeybe'nin Ebû Hanîfe'ye İtirazları*, 2002.

16. Abdullah Karahan, *Hadîs İlminde Râvîlerin Güvenilirliği Meselesi*, 2002.

17. Mustafa Öztürk, *Mevâlî'nin Hadîs Rivâyetindeki Yeri (Hicri I ve II. Asır)*, 2002.

18. Ayşe Esra Şahyar, *Zayıf Hadîs Rivâyeti*, 2005.

⁸² İlk Dönem Hadîs-Rey Tartışmaları Şeybânî Örneği, İFAV Yay., İstanbul, 2015.

19.Faik Akcaoglu, *Hz. Peygamber'in Kur'an Vahyi Dışında Bilgilendirilmesi*, 2010.

2.6.Ansiklopedi Maddeleri

İsmail Lütfi Çakan, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisinin 1. Cildinde yazmış olduğu madde sayısı 13'tür.

- 1.Abdullah b. Atîk⁸³
- 2.Abdullah b. Budeyl⁸⁴
- 3.Abdullah b. Cahş⁸⁵
- 4.Abdullah b. Ebî Rabîâ⁸⁶
- 5.Abdullah b. Erkam⁸⁷
- 6.Abdullah b. Mugaffel⁸⁸
- 7.Abdullah b. Suhey1⁸⁹
- 8.Abdullah b. Uneys el-Cuheni⁹⁰
- 9.Abdullah b. Yezîd el-Hatmî⁹¹
- 10.Abdullah b. Zeyd b. Âsım⁹²
- 11.Abdullah b. Zeyd b. Sa'lebe⁹³
- 12.Abdurrahmân b. Âiz⁹⁴
- 13.Abdurrahmân b. Esved⁹⁵

2.7.Piyes

*Onlar Böyleydi*⁹⁶

⁸³ *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul, 2008, c. I, s. 86.

⁸⁴ *(DİA)*, c. I, s. 89.

⁸⁵ *(DİA)*, c. I, s. 89-90.

⁸⁶ *(DİA)*, c. I, s. 96-97.

⁸⁷ *(DİA)*, c. I, s. 102.

⁸⁸ *(DİA)*, c. I, s. 119-120.

⁸⁹ *(DİA)*, c. I, s. 136.

⁹⁰ *(DİA)*, c. I, s. 140-141.

⁹¹ *(DİA)*, c. I, s. 143.

⁹² *(DİA)*, c. I, s. 143.

⁹³ *(DİA)*, c. I, s. 144.

⁹⁴ *(DİA)*, c. I, s. 156-157.

⁹⁵ *(DİA)*, c. I, s. 161.

⁹⁶ İstanbul, 1966. Diğer Baskısı: İrfan Yay., 2014. İstanbul, Mehmet Erkal, Tiyatronun çıkış serüvenini şöyle anlatmıştır: "İsmail Lütfi Çakan ile biz Yüksek İslam Enstitüsü'nden sınıf arkadaşınız. Dostluğumuz o günden beri

2.8.Hikâye Kitabı

*Gizli Armağan*⁹⁷

2.9.Câmi Dersleri

Göztepe Gözcübaba Câmii'nde *Mişkâtul-Mesâbih*⁹⁸ dersleri vermiş, derslerinde yorumlarını yaptığı 33 hadisi *Seçme Hadisler* adıyla neşretmiştir.

Sümbül Efendi Camii Pazar Sabahı İhya Sohbetleri de yapmıştır.⁹⁹

2.10.Son İnci Dersleri

Semer kand Radyo-TV'de 30 defa *Son İnci* dersleri yapmıştır.¹⁰⁰

2.11.Kitap Okumaları

Siyer Araştırmaları Merkezi Siyer TV'de "Müslüman Kimliği" adı altında "Kitap Okumaları" Sohbetleri¹⁰¹ yapmıştır.

2.12.Röportaj

Ayşe Esra Şahyar, *İsmail Lütfi Çakan ile Akademik Geçmişi Eserleri ve Hadis İlmine Dâir Düşünceleri Üzerine*¹⁰²

3.Hadîs ve Sünnet'e Dâir Bazı Görüşleri

İsmail Lütfi Çakan, İslâm'ın iki temel esası olan Kur'ân ve Sünnet'e dair görüşlerin bir tebliğ çerçevesinde ele almak mümkün değildir. Ancak hadislerin yorumlarını yaparken ele aldığı hususlardan bazılarını zikretmek istiyoruz.

İsmail Lütfi Çakan, Kur'ân ve Sünnet'e gösterdiği ihtimamın İslâm dininin hem fert ve hem de toplum nazarında hak ettiği değeri alması yönünde sa'y u gayret sarf ettiğinin bir göstergesi olması açısından öncelikle şu yorumuyla başlamak istiyoruz: "Kimi "önce vatan" der, kimi "önce insan". Kimi "önce para" der, kimi "önce kavga". Kimi "önce emek" kimi "önce sermaye"... Kimi "önce iş" der kimi "önce tahsil"... Kimi "önce araba" der, kimi "önce petrol"...Kimi "önce ekonomi " der, kimi "demokrasi"... Kimi "önce seçim" der, kimi "önce geçim"... Kimi "önce Coo" der, kimi "önce Hans"... Kimi "önce kredi" der, kimi "önce avans"...Kimi "önce can" der, kimi "önce canan"...Kimi "önce parti" der, kimi "önce cemaat"... Kimi "önce kadro" der, kimi "önce ünvan"...Hem dünya hem de âhiretin mutluluğuna talip olan Müslümanlar için "Önce İslâm" demek, hem bir görev hem bir şeref hem de bir kimlik meselesidir."¹⁰³

devam eder. Yani 1966'dan beri... İsmail Bey, daha bizim nesil yazıp çizmeye yeni başladığı zamanlarda *Onlar Böyleydi* adlı tiyatro eseriyle gündeme geldi. Bu eser, o zamanki Milli Türk Talebe Birliği'nde oynandı. <http://www.sonpeygamber.info/arkadaslari-ve-ogrencileri-ismail-lutfi-cakan-i-anlatiyor>. Erişim Tarihi:18. 12.219.

⁹⁷ Tarihi bilinmiyor.

⁹⁸ Hatib et-Tebrizî, *Miškatu'l-Mesâbih*, I-II, Delhi, 1890. (çev: Hanifi Akın, Çelik Yay., İstanbul, 2013).

⁹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=xTDEjzz59ZQ>

¹⁰⁰ Bunlardan Bazıları: <https://www.youtube.com/watch?v=KRRelKaZBpU> <https://www.youtube.com/watch?v=qvQ8Xf8oA7A> <https://www.youtube.com/watch?v=UGSvMDyFMi0> <https://www.youtube.com/watch?v=IULBJVzpbY>.

¹⁰¹ İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe'ye Göre Sadece 17 Sahih Hadis mi Var? <https://www.youtube.com/watch?v=pYqlzZ1Yf5U>. Hadislerin Doğru Anlaşılmasında ve Yorumlanmasında Takip Edilecek Yöntem <https://www.youtube.com/watch?v=tZv28MIXhAI> Hz. Peygamber'e (s.a.s.) İttiba ve Sünnet'e Uymak https://www.youtube.com/watch?v=Jg_ehqCOe_I.

¹⁰² Hadis Tetkikleri Dergisi, 2014, c. XII, sy. 1, s. 131-158.

¹⁰³ Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler-2*, Erkam Yay., İstanbul, 1993, s. 21

ilâhî kanunlara uymuş olduğunu bilmesi ve bu itminan içinde yaşaması, gereksiz tereddüt ve tembelliklere hayatında yer vermeye gayret etmesi gerekmektedir. Kanaatimizce “ümme olma devletine” ve “Peygambere hizmet izzetine” ermenin ilk ve genel gereği budur. Ümme-i Muhammed’den olmanın güzelliği ve zevki işte bu noktadan sonra kendini gösterecektir.”¹¹⁰

3.5.Fert ve Toplumda İslâm Kimliğinin Kazanılması Kitâb ve Sünnet Temeline Son Derece Dikkat Etme Yükümlülüğü ve Sorumluluğu Altındadır

“Hadîs kitaplarında gördüğümüz “الإعتصام بالكتاب والسنة” bâhisleri, Kitap ve Sünnet’in İslâmî kimliğin kazanılması ve korunması bakımından arz ettiği önemi gösteren âyet ve hadîslerle doludur. Bu âyet ve hadîslerin hedefini “Size sınıksız sarıldığımız sürece sapıtmayacağınız iki şey bıraktım. Allah’ın Kitâbı ve Nebîsi’nin Sünneti” hadîsi ortaya koymaktadır; “sapıtmamak” yani kimliği kaybetmemek.”¹¹¹

“İslam kimliği ve kişiliği açısından “Kitâb” ve “Sünnet”in önem ve fonksiyonunu dile getiren bütün âyetler ve bir o kadar da hadîs birlikte değerlendirildiği zaman Müslümanım diyenlerin de ince ve yakın plandan tahlile tabi tutulmaları hâlinde, bu iki temel kaynağa ne ölçüde bağlı ve tâbi oldukları yani İslâmî kimliklerinin kalitesi ortaya çıkacaktır.”¹¹²

“İslâmî kimlik ve kişiliğe sahip nesiller yetiştirme iddiasında olan kurum ve kuruluşlar, Kitâb ve Sünnet temeline son derece dikkat etme yükümlülüğü ve sorumluluğu altındadır. Müslümanları, Müslümanlara karşı şartlandırıcı ve İslâm’ı kendi anlayışları içine hapsedici davranış ve telkinlerden kesinlikle uzak kalmalıdır. Unutmamalıdır ki İslâm’ı kendimize uydurmakla değil, İslâm’a uymak, Kitâb ve Sünnet’in gösterdiği doğru yoldan gitmekle görevliyiz. İslâm’a ya da Kitap ve Sünnet’e alternatif olarak ileri sürülecek olan hiçbir doktrin bu iki temele sınıksız sarılmakla yükümlü olan Müslümanlar için kimlik unsuru olarak düşünülemez. Aksi halde kimlik ve kişilik aşınması ve kaybı kaçınılmaz olur.”¹¹³

3.6.His ve Heveslere Göre Müslüman Olmak Değil Kitâb ve Sünnet’e Göre Müslüman Olmakla Görevli Bulunuyoruz

“Dâima başıbozuk ve serbest bir yaşayışı arzulayan his ve heveslerin, Peygamberin (s.a.s.) tebliğ ettiği İslâmî esaslara tâbi kılınması, günümüzün çok karmaşık ve bunalımlı gidişi içinde, geçmiştekenden daha da önemli ve ciddî bir görevdir. Bugün Müslümanların önemli bir kesiminin, duyguları ve İslâm dışı unsurların, propagandaların yozlaştırdığı bir anlayış ve yaşayışa gönül verdikleri inkâr kabul etmez acı bir gerçektir. Her hâl u kârda Kitâb ve Sünnet’e tâbi olması gereken Müslümanları his ve heveslerinin uydusu görmek, İslâmî kimlik ve kişilik noktasında toplumda büyük bir hastalığın varlığına işaret eder. Hemen hemen herkes kendi his ve heveslerine göre Müslüman olmaya özeniyor. Konuları fertler “bana göre”, topluluklar “bize göre” diye yorumluyor. “İslâm’a göre Müslüman olma” görevini ihmâl ettiğinin farkına bile varmıyorlar. Oysa his ve heveslere göre Müslüman olmak değil Kitâb ve Sünnet’e göre Müslüman olmakla görevli bulunuyoruz.¹¹⁴ “Heveslerine uyandan daha sapık kim vardır?”¹¹⁵ “Kim Rabbinin azametinden korkup, nefsinin, heveslerin sevk ettiği kötülükten alkoymuşsa, varacağı yer şüphesiz Cennet’tir.”¹¹⁶

3.7.Bilginin İslâmîleştirilmesi Meselesi Bilginin Kitâb ve Sünnet’e Göre Temellendirilmesi Luzûmunu Ortaya Koyar

“Son zamanlarda gündeme gelen “Bilginin İslâmîleştirilmesi” teşebbüsleri bana, Müslüman kafa ve gönüllerin hatta İslâmî İlimlerin İslâmîleştirilmesi gereğini yani Kitap ve Sünnet temellerine dayandırılmışlığının araştırılması lüzumunu düşündürmüştür. Kitap ve Sünnet’e sınıksız sarılmak kuru bir iddia ile olmaz. Bilgi, mümârese ve güçlü bir irâde ister. Çevre şartlarının üstüne çıkmak ister. Bütün bunlar

¹¹⁰ Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler (40 Hadis) I*, s. 32.

¹¹¹ Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler (40 Hadis) I*, s. 22-23.

¹¹² Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler (40 Hadis) I*, s. 24.

¹¹³ Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler (40 Hadis) I*, s. 26.

¹¹⁴ Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler (40 Hadis) I*, s. 24.

¹¹⁵ Kasas, 28/50.

¹¹⁶ Nâziât, 79/40-41

da İslâmî kişiliğimizi temel kaynaklarına şuurlu bir şekilde dayandırmak, bunun için sürekli gayret göstermekle mümkün olur. “Allah’a kul olma” temel vasfı ve görevi ile diğer insanlardan farklı ve mümtaz bir konuma sahip olan Müslüman hiçbir gerekçe ile Kitâb ve Sünnet’ten uzaklaşma hakkına sahip değildir. Çünkü onun hidâyet üzere devamı ve iki cihan mutluluğu bu iki asla, bu iki peygamber mirasına sınıksız sarılmasına bağlıdır. Bu gerçek, son peygamber Hz. Muhammed Mustafa’nın (s.a.s.) beyânı ile¹¹⁷ sabittir. Ayrıca şuna da işaret etmek lâzımdır ki, kimlik ve kişilik bunalımına düşmüş, İslâmî vasıftan uzaklaşmış görünen fert ve toplumlar, Kitâb ve Sünnet’e gereği gibi sarılmamasının sonucunu yaşamaktadırlar. Unutulmalıdır ki din, bizzat yaşamak, müesseselerini kurup, yaşatmak, eğitim ve öğretimini yapmak ve yaptırmakla korunabilir. Bu üçlü vecibe, Kitâb ve Sünnet ölçüleri içinde gerçekleştirilebildiği ölçüde İslâmî kimlik ve kişilik korunmuş, gelecek nesillere de örnek olunmuş olacaktır. Aksi halde iddia ne olursa olsun, Kitâb ve Sünnet’i esas almanın, gereğince yaşamamanın tabii ve fakat olumsuz sonucu ile karşılaşmak kaçınılmaz olacaktır.”¹¹⁸

SONUÇ

İsmail Lütfi Çakan, Diyanet İşleri Başkanlığında vaizlik ve müftü yardımcılığı yapmış, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Hadis Öğretim üyeliğinden emekli olmuş, çeşitli dergilerde pek çok dînî ve ilmî içerikli makaleler neşretmiştir.

Teşpit edebildiğimiz kadarıyla İsmail Lütfi Çakan’ın yayınlamış olduğu 38 kitap, 18 makale, 14 bildiri ve ansiklopedi maddeleri ve Mehmet Yaşar Kandemir ve Raşit Küçük ile yapmış olduğu 8 ciltlik Riyâzu’s-Sâlihîn tercüme ve şerhi Hadis ve Sünnet eksenlidir. Bunun yanında vaaz, hitâbet, piyes ve çocuk kitabı yazarı olarak da eserler neşretmiştir.

İsmail Lütfi Çakan, İmam-Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakültelerindeki öğrencilerin Hadis ve Sünnet bilgilerini ve bakış açılarını geliştirmenin bakışını yanında yazdığı kitap, makale ve bildirimleriyle Türkiye’de gençliğin Hadis ve Sünnet Bilincinin oluşumunda dikkate değer katkı koymuştur.

“Hocaların Hocası” olarak tavsif edebileceğimiz İsmail Lütfi Çakan’ın yazdığı kitap ve makaleler, danışmanlığında yazılan 34 yüksek lisans ve 19 doktora tezi hem onun sağlıklı bir Hadis ve Sünnet fikriyatının tecellisinin ve Sünnet’in hayata hâkim kılınmasının gereğine inandığını tezahürlerindedir.

İsmail Lütfi Çakan, halka yönelik olarak da verdiği câmi dersleri, konferanslar ve TV dersleri, onun halka verdiği Hadis ve Sünnet bilinciyle birlikte Sünnet’e yönelen tehdit ve yanlış algılara karşı nasıl Sünnet Müdafaası yapılabileceğini ortaya koymaya çalıştığı birer delil olarak karşımıza çıkmaktadır.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde yaklaşık 30 yıl *Hadis Usûlü*, *Hadis Tarihi* ve *Hadis Metinleri* dersleri veren İsmail Lütfi Çakan, *Hadis I*’de et-Tirmizî’nin *Sunen*’inden *Kitâbu’l-İmân*’ını ve *Hadis II*’de *Kitâbu’l-Edeb*’ini ve *Hadis III*’te de el-Buhârî’nin *el-Câmiu’s-Sahîh*’inin *Kitâbu’l-İ’tisâm* ve *s-Sunne* bölümlerini okutmuştur.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisinde maddeler yazmıştır. 2009 yılında Hadis ve Sîret’e Hizmet Onur Ödülüne layık görülmüştür.

Türkiye Hadis Tarihi’ne büyük katkıları olmuş İsmail Lütfi Çakan hocamız emekli olmasına rağmen hâlâ Hadis ve Sünnet’in hizmetinde konferanslar, seminerler ve câmi dersleri vermeye devam etmektedir. İslâm dinine adanmış bir ömür süren hocamızın inandığı ilkelerden taviz vermeden, iyi bir Müslüman olarak yaşadığına ve kalan ömrünü de böyle geçireceğine inancımız tamdır.

Allah Teâlâ, ilminden istifade edilen ve Kur’ân ve Sünnet’in temel prensiplerini özümseyip bu uğurda mücadele eden İsmail Lütfi Çakan gibi hocalarımızın sayılarını artırsın.

¹¹⁷ *Muvattâ*, Kader, 3; *Ebû Dâvûd*, Menâsik, 56; *İbn Mâce*, Menâsik, 84; Ahmed b. Hanbel, *Musned*, c. III, s. 26.

¹¹⁸ Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler (40 Hadis) I*, s. 24.

KAYNAKÇA

- I. Din Şûrası Tebliğ ve Müzâkereleri* (1-5 Kasım 1993), Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) Yay., 1995.
- I. Eyüp Sultan Sempozyumu Tebliğleri*, Eyüp Belediyesi, İstanbul, 1997.
- Ahmed b. Hanbel, *Musned*, Çağrı Yay., İstanbul, 1992.
- Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri*, Akşemseddin Vakfı Yay., Ankara, 1990.
- Câhiliye Toplumundan Günümüze Hz. Muhammed (Sempozyum Tebliğ ve Müzâkereleri)*, 13-15 Nisan 2007, Konya, 2007, s. 17-38.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Onlar Böyleydi*, İrfan Yay., İstanbul, 2014.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Kur'ân-ı Kerim'e Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Dini Hitâbet Çeşitleri İlkeleri Örnekleri*, Kuşak Yay., İstanbul, 1975.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hicri 15. Asra Girerken Müslümanca Yaşamak*, Şamil Yay., İstanbul, 1979.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Resûlullah'ın Ev Sahibi, İstanbul'un Aziz Misafiri Eyüp Sultan Hazretlerinden Kırk Hadis*, Marifet Yay., İstanbul, 1982.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerde Görülen İhtilâflar ve Çözüm Yolları*, İFAV Yay., İstanbul, 1982.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hyi Müslüman*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 1983.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Müslümanca Yaşamak*, Nesil Yay., İstanbul, 1988.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hadis Edebiyatı Çeşitleri Özellikleri Faydalanma Usûlleri*, İFAV Yay., İstanbul, 1989.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hatib Bağdâdi'ye Göre Hadis Öğrenimi*, Erkam Yay., İstanbul, 1991.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Olay Ve Ölçü Olarak Hicret*, Büşra Yay., İstanbul, 1992.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler-2*, Erkam Yay., İstanbul, 1993.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Sıra Bizde*, Ensar Neş., İstanbul, 1995.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler-3*, Erkam Yay., İstanbul, 1996.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Riyâzu's-Sâlihîn- Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, (M. Yaşar Kandemir Ve Raşit Küçük Birlikte) Ensar Neş., İstanbul, 1996.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hizmette Aşk ve Şevk*, İstanbul, 1998.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Anahatlarıyla Hadis Bilgisi Tarihi Dindeki Yeri*, Ensâr Neşr. İstanbul, 1999.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hadis Nasıl Okunur Okutulur*, Erkam Yay., İstanbul, 2003.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Buhâri'nin Kitap ve Sünete Bağlılık Bölümü Çerçevesinde Müslüman Kimliği*, Nesil Yay., İstanbul, 2003.

- Çakan, İsmail Lütfi, *Sırât-I Müstakîm ve Yolcuları*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yay., (İFAV), İstanbul, 2005.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Sahâbe Kıvâmı Müslümanlığımızın Aynası*, Erkam Yay., İstanbul, 2005.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Örnek Kul Son Resûl*, Ensar Neş., İstanbul, 2006.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Ashâbının Dilinden Peygamberimiz*, Büşra Yay., İstanbul, 2006.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Seçme Hadisler 33 Hadis 33 Yorum*, İFAV Yay., İstanbul, 2010.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Son İnci*, İFAV Yay., İstanbul, 2014.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hadislerle Gerçekler-İslâm Öncelikli Bir Hayat İçin*, İFAV Yay., İstanbul, 2015.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Âkifçe Tespitler Değerlendirmeler*, İFAV Yay., 2016.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hurâfeler Ve Bâtıl İnanışlar*, İFAV Yay., İstanbul, 2016.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Ümmet Risâlesi*, İFAV Yay., İstanbul, 2016.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hakkı Tavsiye Metot ve Vasıtaları*, İFAV Yay., 2017.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hadis Usûlü*, İFAV Yay., İstanbul, 2017.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hadis-Sünnet Üzerine Tartışmalar ve Değerlendirmeler*, İFAV Yay., İstanbul, 2017.
- Ebû Dâvûd, Suleymân b. el-Eş'as, *Sunen*, Çağrı Yay., İstanbul, 1992.
- Hadisin Dünü-Bugünü Ve Geleceği Sempozyumu* (14-15 Ekim 1993), Samsun, 1993.
- Günümüz Din Bilimleri Araştırmaları ve Problemleri Sempozyumu*, (Samsun, 27-30 Haziran 1989), 1989, s. 425-428.
- İbn Mâce, *Sunen*, Çağrı Yay., İstanbul, 1992.
- Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesi Çocuk Sorunları ve İslâm Sempozyumu*, 30 Eylül-2 Ekim 2005, Rize, 2010.
- Mâlik b. Enes, Muvattâ*, Çağrı Yay., İstanbul, 1992.
- Samsun'da Kur'an Günleri XI. Kur'an Sempozyumu Kur'an ve Risâlet*, (25-26 Ekim 2008) Samsun, 2009, s. 29-54.
- Sünnetin Bireysel ve Toplumsal Değişimdeki Rolü Sempozyumu*, 11-12 Mayıs 2007, Konevi Kültür Merkezi, Konya, 2008, S. 41-47.
- Şahyar, Ayşe Esra, İsmail Lütfi Çakan İle Akademik Geçmişi Eserleri ve Hadis İlimine Dair Düşünceleri Üzerine*, *Hadis Tetkikleri Dergisi*, 2014, c. XII, sy. 1, S. 131-158.
- et-Tebrizî, Hatîb, Mişkâtu'l-Mesâbih, I-II, Delhi, 1890. (çev: Hanîfi Akın, Çelik Yay., İstanbul, 2013).*
- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (DİA), İstanbul, 2008, c. I, s. 86-161.*
- Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu (17-18 Aralık 2011)*, DİB Yay., 2013, c. I, s. 147-153.

<https://www.biyografya.com/biyografi/10641>.

<https://www.ilahiyatvakfi.com/product/search/yazar/ismail-lutfi-cakan>.

<http://www.isam.org.tr>.

<https://www.siyertv.com/musuluman-kimligi-ismail-lutfi-cakan>.

<http://www.sonpeygamber.info/prof-dr-ismail-lutfi-cakan-in-eserleri>.

<http://www.sonpeygamber.info/hadis-ve-siret-arastirmalari-odulleri>.

<http://www.sonpeygamber.info/hadis-ve-sirete-hizmet-onur-odulu-prof-dr-ismail-lutfi-cakan-in>.

<http://www.sonpeygamber.info/arkadaslari-ve-ogrencileri-ismail-lutfi-cakan-i-anlatiyor>.

<https://www.youtube.com/watch?v=KRReIKaZBpU>.

<https://www.youtube.com/watch?v=qvQ8Xf8oA7A>.

<https://www.youtube.com/watch?v=UGSvMDyFMi0>.

<https://www.youtube.com/watch?v=IULBJVzpibY>.

<https://www.youtube.com/watch?v=xTDEjzz59ZQ>.

<https://www.youtube.com/watch?v=pYqlzZ1Yf5U>.